

FILM

SERGEI LOZNITSA BRENGT SLECHT NIEUWS UIT OEKRAÏNE

**‘Dood, blinde haat, geweld en corruptie
hebben vrij spel’**

In Oost-Oekraïne smeult al jaren een heel vieze oorlog. Het groteske Donbass laat zien wat dat doet met mensen. Regisseur Sergei Loznitsa: 'Wat in het Donetsbekken gebeurt, kan ook elders gebeuren.'

door Niels Ruëll

Een hit of een Gouden Palm zou zijn bekendheid opkrikken, maar over een gebrek aan erkenning mag Sergei Loznitsa niet zeuren. Over de hele wereld grijpen filmmusea, festivals en andere cultuurbastions elke gelegenheid aan om documentaires als *Maidan* (over de Oekraïense pleinrevolutie) en *Austerlitz* (over toeristen in gekke zomeroutfits die selfies maken in de concentratiekampen van Dachau en Sachsenhausen) te vertonen. Twee zomers geleden veraste de Oekraïner met de speelfilm *A Gentle Creature*, een sarcastische doorlichting van het door corruptie en machtswellust ontmenselijkte Rusland van president Poetin.

De opvolger is nóg groter en gitzwarter. Het militante, in dertien vignetten opgedeelde *Donbass* schreeuwt om aandacht voor de wanhopige situatie in de gelijknamige regio in Oost-Oekraïne, waar door Rusland gesteunde pro-Russische separatisten strijden tegen het door vrijwilligers en paramilitaire groeperingen gesteunde Oekraïense leger. Plunderingen, wetteloosheid, corruptie en bombardementen maken er de door propaganda platgeslagen en verdeelde bevolking het leven onmogelijk.

Veel taferelen in Donbass lijken te wreed, grotesk of surrealistisch om waar te zijn. Het zou een hele opluchting zijn als je zou zeggen dat ze aan je verbeelding zijn ontsproten.

SERGEI LOZNITSA: (*lacht*) Mogelijk kan jij er met je verstand niet bij, maar al die scènes zijn gebaseerd op internetfilmpjes die dubbel zo gruwelijk zijn. Om te beschrijven wat er aan de hand is in die regio moet je eerst begrijpen wat de mensen daar moeten doorstaan. Daarom heb ik heel wat amateurfilmpjes van bewoners bekeken. Wat ik daarin

zag, sloeg me vaak met verstomming. Ik heb er uiteindelijk voor gekozen om te tonen welk effect de verschillende vormen van verval, corruptie, vernedering en desintegratie hebben op uiteenlopende mensen en groepen van mensen.

Laten we dat concreet maken. In een van de vignetten wordt een Oekraïense soldaat vastgebonden aan een verlichtingspaal en kijken pro-Russische soldaten toe terwijl voorbijgangers hun woede en frustratie op hem botvieren. De middeleeuwse schandpaal is terug.

LOZNITSA: Die beelden staan gewoon online. Toevallige passanten mishandelen die vastgebonden soldaat zonder zich in te houden. Hij wordt net niet publiekelijk gelynacht. Ik hoop dat de kijker zich afvraagt wat hij in zo'n situatie zou doen. Meedoen? Passief observeren? Snel doorlopen? Die man proberen te verdedigen? Je smartphone bovenhalen en alles filmen? Ik hoop dat de kijker zich door die scène anders zal gedragen als hij werkelijk in zo'n situatie terecht komt. Jammer genoeg zijn dergelijke gebeurtenis-

---

'De Russische media deinzen er niet voor terug om feiten te ensceneren.'

sen in het Donetsbekken niet louter hypothetisch. Daar is het verderf écht heel verregaand. De samenleving stort er ineen. Dood, blinde haat, geweld en corruptie hebben er vrij spel en haast niemand zegt er iets van.

Je suggereert zelf dat je beelden niet kunt vertrouwen. Het eerste tafereel toont hoe een nieuwsitem schaafteloos in scène wordt gezet met tientallen figuranten en acteurs.

LOZNITSA: Men zegt dat een film 24 keer per seconde de waarheid vertelt maar ook 24 beelden per seconde liegt. Elk beeld van een object of situatie is per definitie een vervalsing. Je ziet niet het object

maar een afbeelding ervan. Vervolgens wordt het beeld altijd gemanipuleerd om de kijker een bepaalde interpretatie op te dringen of aan te praten. Alleen al de plaatsing van de camera en de keuze van wat al dan niet in beeld komt, is een manipulatie.

Een extreme vorm van vervalsing is nieuws ensceneren. De Russische media en tv-journaals doen dat regelmatig. Onlangs nog gaven ze in een nieuwsitem een reactie van de Israëlische ambassade, alleen hadden ze daarvoor een slecht geschminkte actrice ingehuurd die het er veel te dik oplegde. Het nieuws is geen nieuws maar theater. Het voornaamste doel is niet het verspreiden van informatie maar het doelbewust uitlokken van gevoelens en reacties bij de nietsvermoedende kijker.

Hoe schat je het vervolg in? Is de kans op een escalatie van het smeulende conflict groter dan de kans op een oplossing?

LOZNITSA: Dat weet ik niet. Op dit moment is de situatie vrij hopeloos. Oekraïne slaagt er niet in het bezette gebied te heroveren maar kan het ook niet opgeven, want dat zou Rusland aansporen om nog meer terrein in te palmen. Het conflict kan nog lang aanslepen, vooral omdat er twee fundamenteel verschillende, onverenigbare denkwijzen tegenover elkaar staan. Op de Baltische staten na worstelen al de voormalige Sovjetrepublieken met die tweespalt. Het ene kamp wil terugkeren naar de Sovjet-Unie en een stalinistisch systeem waarbij één persoon de macht heeft. Het andere onderschrijft de Europese waarden en streeft naar aansluiting bij Europa. Omdat Oekraïne geografisch het meest westers is, neigt een verpletterende meerderheid naar het Europese model. Er staat dus heel wat op het spel. Voor iedereen. Want wat in het Donetsbekken gebeurt, kan ook elders gebeuren.

📺 DONBASS
Nu in de bioscoop.